

Nr 33

Näringsutskottets betänkande i anledning av motioner angående tillfällighetsförsäljning.**Ärendet**

I detta betänkande behandlas motionerna

1973:833 av fru Sundström m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen skall besluta

1. att göra Kungl. Maj:t uppmärksam på de problem som uppstått som följd av de ambulerande företagens s. k. tillfälliga utförsäljningar,

2. att hos Kungl. Maj:t anhålla att åt varudistributionsutredningen uppdrages att närmare utreda frågan samt föreslå åtgärder som kan motverka denna typ av handel, och

1973:1492 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om översyn av de bestämmelser som reglerar den tillfälliga och ambulerande handeln med livsmedel och blommor.

Motionerna

I motionen 1973:833 anføres att ambulerande företag i ökande utsträckning organiserar s. k. tillfälliga utförsäljningar. Denna verksamhet medför enligt motionärerna problem för konsumenter, för anställda och för den etablerade handeln. De tillfälliga utförsäljningarna fyller, säger motionärerna, sällan de krav på köptrygghet som konsumenterna har rätt att ställa. De ambulerande företagen utnyttjar som regel oorganiserad arbetskraft och betalar inte avtalsenliga löner. Genom att de kan undvika fasta kostnader för personal och lokaler kan de ofta erbjuda vissa varor till lägre priser än den reguljära handeln. Detta medför ett hot mot denna handel som i vissa fall tvingas vidtaga kostnadspressande åtgärder, t. ex. personalindragningar och i vissa fall nedläggningar. De ambulerande företagens verksamhet förorsakar enligt motionärerna också svårigheter för den kommunala planeringen och kan medföra minskat skatteunderlag för kommunerna, eftersom dessa företags vinster på försäljningarna i de olika kommunerna torde vara svåra att kontrollera.

I motionen 1973:1492 crinras om att tillfällig handel med bl. a. livsmedel och blommor kan drivas utan tillstånd. Detta generella undantag från huvudregeln att tillfällig handel endast får drivas efter tillstånd har motiverats av gammal hävd. Enligt motionärernas uppfattning har dock förhållandena på detta område så radikalt förändrats att det är fel att utan urskillning behålla detta undantag. Ambulerande

försäljare besöker tillfälligt olika städer eller större tätorter och tillhanda-håller ofta underhålliga varor, sägs det i motionen. Även andra avarter med denna handel förekommer. Bl. a. har utebliven eller mycket bristfällig mervärdeskatteredovisning uppdagats. Försäljarna införskaffar ofta sina varor på kredit och infriar sedan inte sin skuldförbindelse. I den händelse leverantören inte avskriver fordringarna går vederbörande i konkurs och startar i stället ett nytt företag i annat namn. Denna procedur synes kunna fortsätta gång efter annan med de skadeverkningar detta får. De anförda omständigheterna irriterar vanlig handel och vanliga skattebetalare. Därför föreslår motionärerna att en översyn görs av de bestämmelser som reglerar den tillfälliga handeln med livsmedel och blommor. De anser att en bättre kontroll och ordning skulle kunna skapas om tillstånd krävdes av alla som bedriver försäljning i annan kommun, dvs. bor utanför den kommun där varorna saluförs.

Uppgifter i anslutning till motionen

Gällande bestämmelser samt vissa motivuttalanden

I samband med att 1864 års näringsfrihetsförordning upphävdes ersattes förordningens regler om gårdfarihandel och realisation (försäljning av ett lager handelsvaror under kortare tid på en ort där handlanden inte är stadigvarande verksam) av en förordning (1968:564) om tillfällig handel. Enligt huvudregeln får tillfällig handel drivas endast efter särskilt tillstånd. Tillstånd lämnas till svensk medborgare och utlänning som har bosättningsstillstånd, om det inte föreligger skäl till antagande att sökanden med hänsyn till sina personliga förhållanden inte är lämplig att driva verksamheten eller att denna kan störa allmän ordning. Svensk medborgare och utlänning som har bosättningsstillstånd får dock utan tillstånd driva tillfällig handel med livsmedel, blommor och alster av inhemsk hemslöjd samt med andra varor om handeln bedrivs i lokal över vilken han förfogar.

Med tillfällig handel förstås i förordningen att någon yrkesmässigt salubjuder medförda varor på ett av honom tillfälligt begagnat försäljningsställe eller under kringföring. Förordningen anger dock vissa undantag från vad som skall betraktas som tillfällig handel, bl. a. torghandel samt handel på marknad, mässa eller utställning. Enligt förarbetena inbegrips under torghandel inte endast försäljning på salutorg utan också försäljning på annan plats som upplåtits till allmän försäljningsplats. Även då utrymmen på allmän plats tillfälligt upplåts för ett flertal försäljningar av samma art, t. ex. julgransförsäljning, anses försäljningen i detta sammanhang vara likställd med vanlig torghandel.

1958 års näringsrättssakkunnige redovisade i sitt betänkande (SOU 1962:15) förhållanden som ansetts tala för särskilda restriktioner för kringföringshandeln. Ett av de skäl som främst åberopats till stöd för sådana restriktioner var att försäljningsformen skulle innebära en inte önskvärd konkurrens för den fasta handeln. Den sakkunnige anförde med

hänvisning till näringslagstiftningens allmänna inriktning att olika distributionsformer fritt borde få konkurrera med varandra och fann därför att värnandet om den fasta handeln inte motiverade att statsmakterna skulle lägga hinder i vägen för andra distributionsformer. I sammanhanget påpekades också att de tidigare restriktionerna för kringföringshandeln haft ganska begränsad betydelse såsom konkurrensskydd för den fasta handeln. Som skäl för en begränsning av kringföringshandeln hade vidare åberopats allmänhetens behov av skydd mot utbud av undermåliga varor som inte är värda sitt pris. Att det i vissa fall förekom oarter av detta slag ansåg den sakkunnige inte utgöra skäl för att föreskriva restriktioner för hela distributionsformen, utan det måste vid kringföringshandel liksom vid andra försäljningsformer i första hand ankomma på köparen att bedöma om salubjudna varor är värda sitt pris. För tillståndstvång som skulle möjliggöra bedömning av sökandens personliga lämplighet hade talat att den tillfälliga handeln kunde begagnas för att vinna avsättning för olovligen åtkommet gods samt att handelsformen kunde utnyttjas som täckmantel för tiggeri och lösdriveri. Inte heller anmärkningar i hygieniskt avseende borde enligt utredningsmannen utgöra grund för restriktioner eller särskilda föreskrifter i den näringsrättsliga lagstiftningen utan finge i stället regleras via livsmedelsstadgan.

Chefen för handelsdepartementet anslöt sig i propositionen 1968:98 till de bedömningar som gjorts av utredningsmannen angående kringföringshandel. Vad beträffar realisationer delade departementschefen också utredningsmannens uppfattning, enligt vilken för tillfälliga försäljningsställen utomhus borde gälla samma regler som för kringföringshandeln. Där inomhusförsäljning anordnats bedömdes det däremot inte finnas skäl att av polisiära eller ordningsmässiga hänsyn ställa andra krav på försäljaren i personligt hänseende än som gällde för handelsidkare i allmänhet. Departementschefen sade sig dock vara medveten om att vissa missförhållanden beträffande allmänhetens möjligheter till reklamtion kunde uppstå vid denna form av försäljning. Dessa risker kunde enligt hans mening inte anses vara så allvarliga att frågan om restriktioner för själva försäljningsformen borde bedömas annorlunda än den sakkunnige gjort. I sammanhanget erinrade departementschefen om att konsumentupplysningen under senare år byggts ut betydligt. Det kunde väntas att upplysningsorganen skulle uppmärksamma även ifrågavarande handelsformer, vilket skulle ge konsumenterna ökade möjligheter att bedöma värdet av olika erbjudanden och få skydd mot uppkommande oarter.

Vad beträffar undantaget från tillståndstvång i fråga om tillfällig handel med livsmedel, blommor och alster av inhemsk hemslöjd hade den sakkunnige anknutit till tidigare gällande ordning. Han sade sig dock vara tveksam om detta undantag verkligen var befogat från de synpunkter som motiverade ett tillståndstvång. Några remissinstanser hade också kritiserat förslaget i denna del bl. a. med hänvisning till kriminalpolitiska och hygieniska synpunkter. Departementschefen anförde att de skäl som sålunda anförts mot att tillfällig handel med de berörda varorna skulle undantas från tillståndsplikten utan tvekan var beaktansvärda. Då sådan

handel av ålder varit fri borde denna frihet dock inte begränsas utan mycket starka skäl. Med hänvisning härtill och till att tillståndstvång skulle träffa åtskilliga helt harmlösa fall fann departementschefen inte tillräcklig anledning inta annan ståndpunkt än den sakkunnige.

Vid riksdagsbehandlingen anslöt sig tredje lagutskottet till de uttalanden som departementschefen gjort (3LU 1968:63). Riksdagen lämnade författningsförslaget utan erinran.

Tidigare riksdagsbehandling av frågan

Vid 1970 års riksdag väcktes en motion vari föreslogs att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående erforderlig ändring i förordningen om tillfällig handel, så att tillfällig handel med livsmedel och blommor skulle underkastas prövning i överensstämmelse med bestämmelserna i förordningen. Tredje lagutskottet anförde i sitt utlåtande (3LU 1970:62) att det beträffande den tillfälliga handeln med livsmedel och blommor inte inträtt ändrade förhållanden av sådan styrka att det var påkallat att införa prövning av polisiär och social art rörande näringsutövarnas personliga lämplighet. Utskottet hänvisade också till ett remissyttrande från näringsfrihetsombudsmannen, vari hävdades att ett genomförande av motionsförslaget skulle motverka önskemålet om friaste möjliga konkurrens mellan olika distributionsformer. Med hänvisning härtill avstyrkte utskottet motionen. Denna avslogs också av riksdagen.

Vissa utredningar

Distributionsutredningen (H 1970:14; ordförande: riksdagsledamoten Anna Lisa Lewén-Eliasson) har till uppgift att göra en utredning om varudistributionen och därmed förknippade problem. Utredningen skall enligt direktiven inriktas särskilt på de frågor som aktualiseras av handelns strukturutveckling, och dess tyngdpunkt skall läggas på de konsumentekonomiska och samhällsekonomiska följderna av koncentrationen inom detaljhandeln, i första hand dagligvaruhandeln. Förändringar inom andra delar av distributionssektorn skall också innefattas i utredningen i den mån de medför påtagliga problem för konsumenterna.

Affärstidsnämnden (H 1971:03; ordförande: generaldirektör Åke Englund) har beviljats medel för att utföra en undersökning angående omfattningen av den ambulerande handeln och dess effekter på den reguljära handeln. Härvid kommer att undersökas under vilken tid försäljning av detta slag pågår, vilka varugrupper försäljningen avser, vilka typer av försäljningslokaler som kommer till användning, om försäljningen bedrivs av företag som också har försäljning från stationär butik, frekvensen av tillfällighetsförsäljningar, omfattningen av försäljningen, på vilket sätt de ambulerande försäljarna gör reklam, vilken typ av personal som används, hur personalrekryteringen sker, de ambulerande företagens prissättning och kvaliteten på försälda varor.

Utskottet

Med något olika utgångspunkter framförs i de båda motionerna önskemål om utredningar angående tillfällighetsförsäljning. I motionen 1973:833 föreslås att varudistributionsutredningen skall få i uppdrag att närmare utreda frågan om vilka problem som uppstått till följd av de ambulerande företagens s. k. tillfälliga utförsäljningar och i motionen 1973:1492 att det skall göras en översyn av de bestämmelser som reglerar den tillfälliga och ambulerande handeln med livsmedel och blommor.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att de försäljningsformer som behandlas i motionerna kan medföra betydande problem i olika avseenden. Utskottet finner det dock inte erforderligt att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om utredningar av det slag som motionärerna förordar. Sedan motionerna väcktes har nämligen affärstidsnämnden beslutat göra en undersökning angående omfattningen av den ambulerande handeln och dess effekter på den reguljära handeln. En kartläggning av detta slag kommer enligt utskottets uppfattning att utgöra ett värdefullt underlag för bedömningen av om en lagteknisk översyn är motiverad. Utredningsresultatet bör därför avvaktas.

Med hänvisning till vad här anförts hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionerna 1973:833 och 1973:1492.

Stockholm den 3 april 1973

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Bengtsson i Landskrona (s), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Gustafsson i Byske (c), Blomkvist (s), Sjönell (c), Wååg (s), Hovhammar (m), Svensson i Malmö (vpk), Rydén (fp) och fru Hansson (s).

